

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania K. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Płocku
o zwrot nienależnie pobranego świadczenia i wysokość renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 grudnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 15 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 1482/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 15 czerwca 2022 r., sygn. akt III AUa 1482/21, Sąd Apelacyjny w Białymstoku – w sprawie z odwołania K. S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Płocku – oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ostrołęce z dnia 22 września 2021 r., sygn. akt III U 305/21, w którym Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną odwołaniem K. S. decyzję organu rentowego z dnia 25 stycznia 2021 r. w ten sposób, że ustalił, iż K. S. nie ma obowiązku zwrotu kwoty 12.466,35 zł (pkt 1) oraz zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 12 marca 2021 r. w ten sposób, że ustalił, iż nie zachodzą podstawy do potrąceń z renty rodzinnej (pkt 2).

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego organ rentowy zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. W ocenie skarżącego w sprawie istnieje potrzeba wykładni

przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości tj. art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm.) w zakresie warunku kontynuowania nauki w szkole, na który wskazuje zapis zawarty w tym przepisie o przysługiwaniu renty rodzinnej dziecku przekraczającemu 16 lat, do ukończenia nauki w szkole.

Wskazano, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia, czy ubezpieczona pobrała nienależne świadczenie w postaci renty rodzinnej i czy jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 1.02.2020 r. do 30.09.2020 r., a w związku z tym, czy zachodzą podstawy do potrąceń renty rodzinnej celem zwrotu tegoż świadczenia. Powyższe sankcje wynikają dla ubezpieczonych z przepisów art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 84 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W ocenie skarżącego Sąd Okręgowy, a za nim Sąd Apelacyjny, dokonał niewłaściwej subsumpcji ww. przepisów prawa materialnego do ustalonego stanu faktycznego stwierdzając, że K. S. nie ma obowiązku zwrotu renty rodzinnej za sporny okres.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołująca się wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej organu rentowego. W odpowiedzi nie zawarto stanowiska strony co do trybu tzw. „przedsądu” (por. art. 398⁹ k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty

świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz twierdzeniem, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c.

Zgodnie z dotychczasowym orzecnictwem Sądu Najwyższego skarżący – opierając wniosek o przyjęcie jego skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinien określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecnictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecnictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., II CSK 21/08, LEX nr 794605). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 15/12, LEX nr 1228636 oraz z

dnia 19 października 2012 r., III SK 13/12, LEX nr 1228618). Punktem odniesienia do konstruowania przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. są ustalenia określone w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji. Nie można przedstawiać przyczyny przyjęcia skargi określonej w powołanym wyżej przepisie w oderwaniu od wiążących ustaleń faktycznych zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku Sądu drugiej instancji (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c. zgodnie z którym, w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia).

Analizą interpretacyjną przepisu art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS Sąd Najwyższy zajmował się wielokrotnie – między innymi w powołanym w uzasadnieniu wniosku wyroku. W wyroku z dnia 19 lutego 2013 r., I UK 471/12 - LEX nr 1308053, Sąd Najwyższy stwierdził, że z art. 68 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynika, że prawo do renty rodzinnej dla dzieci, które ukończyły 16 lat życia, z zastrzeżeniem „do ukończenia nauki w szkole” (pkt 2), jest wyjątkiem od zasady przysługiwania tego prawa wszystkim dzieciom, które nie skończyły jeszcze 16. roku życia (pkt 1). To zaś oznacza konieczność dokonania wykładni użytego w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy zwrotu "do ukończenia nauki w szkole" w ten sposób, że przepisem tym nie jest objęty przypadek "nauki w szkole", sprowadzający się wyłącznie do formalnego legitymowania się statusem ucznia, jeżeli ubezpieczony nie wykonuje faktycznie obowiązków objętych programem nauczania, tym bardziej, gdy podejmuje pracę zarobkową w pełnym wymiarze, dysponując własnym źródłem utrzymania.

Skarżący w uzasadnieniu wniosku nie uwzględnił stanowiska zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji tak w zakresie dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, jak i oceny prawnej przedstawionej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd drugiej instancji ustalił w szczególności to, że K. S. była słuchaczką Medycznej Szkoły Policealnej w P. w zawodzie technik usług kosmetycznych od 01.09.2019 r. do 17.01.2020 r. Od 27.01.2020 r. rozpoczęła naukę na semestrze pierwszym w zawodzie asystent osoby niepełnosprawnej. Nie uczestniczyła w zajęciach, nie uzyskała zaliczeń, nie przystępowała do egzaminów i uchwałą rady

pedagogicznej z dnia 22.06.2020 r. została niesklasyfikowana i nie była promowana na semestr drugi. Według Sądu drugiej instancji odwołująca się przenosząc się na kierunek asystenta osoby niepełnosprawnej, miała wolę kontynuowania nauki. Należy mieć przy tym na uwadze szereg niesprzyjających okoliczności, które mogły uniemożliwić odwołującej uczestnictwo w zajęciach i zdawanie egzaminów. Do okoliczności tych zalicza się przede wszystkim „wybuch” epidemii covid-19, czy doznany przez odwołującą uraz kolana. W miarę swoich możliwości odwołująca wysyłała za pośrednictwem poczty elektronicznej wykonane zadania, kontaktowała się z innymi uczniami celem uzyskania informacji dotyczących przerabianego na zajęciach materiału. Zdaniem Sądu drugiej instancji odwołująca się w spornym okresie pobierała naukę, w związku z czym przyznana jej przez organ rentowy renta rodzinna nie stanowiła nienależnie pobranego świadczenia.

W uzasadnieniu wniosku nie zawarto więc odpowiedniej jurydycznej argumentacji, powiązanej z tymi ustaleniami, wykazującej, że w sprawie rzeczywiście występuje przyczyna przyjęcia skargi do rozpoznania określona w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia

(postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Poza prostą negacją stanowiska zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji brakuje w uzasadnieniu wniosku odpowiedniego wyводу wykazującego oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Nie jest przy tym tak, że Sąd drugiej instancji całkowicie dowolnie przywrócił odwołującej się termin do wniesienia odwołania do sądu ubezpieczeń społecznych, z naruszeniem przepisu art. 477⁹ § 3 k.p.c.

Z ustaleń zaskarżonego wyroku wynika, że decyzja z dnia 25.01.2021 r. została uznana za doręczoną z dniem 11.02.2021 r., co pozostaje w zgodzie z art. 44 § 4 k.p.a. Sąd miał na uwadze fakt, że K. S. nie odebrała tej przesyłki i nie zapoznała się z jej treścią. Każdą inną przesyłkę kierowaną do niej - odbierała i wykonywała kierowane do niej zobowiązania. Zdaniem Sądu, brak było jakichkolwiek podstaw do stawiania tezy, iż odwołująca nie odebrała w sposób rozmysłny przesyłki zawierającej niekorzystną dla niej decyzję, bowiem nie mogła

mieć żadnej wiedzy, że taka decyzja wobec niej zapadła. O tym, że taka decyzja zapadła, powzięła dopiero wiedzę z treści decyzji z dnia 12.03.2021 r. realizującej potrącenia. Od tej decyzji odwołała się w terminie, podnosząc również zarzuty dotyczące decyzji z dnia 25.01.2021 r. Według Sądu drugiej instancji przy badaniu okoliczności związanych z niedotrzymaniem terminu przez odwołującą należało uwzględnić to, że nie miała ona świadomości wydania decyzji z 25 stycznia 2021 r., a także to, że odwołująca jest osobą młodą i niedoświadczoną życiowo.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[SOP]

(r.g.)